

Onderzoek

“Ik vind het vies als twee jongens met elkaar zoenen.” Houding ten opzichte van lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren onder Nederlandse scholieren.

Simone de Roos, Lisette Kuyper, Jurjen Iedema

Sociaal en Cultureel Planbureau

Samenvatting

In de media en politiek is veel te doen over hoe met seksuele diversiteit op middelbare scholen wordt omgegaan. Jongeren zijn veelal niet positief over homoseksualiteit en homojongeren ervaren op scholen een negatieve bejegening en daarmee samenhangende gezondheidsproblemen. Maar waar verschillende onderzoeken licht laten schijnen op de factoren die een rol spelen bij de houding van volwassenen ten aanzien van homoseksualiteit, zijn er weinig Nederlandse studies naar de factoren die bij de houding van jongeren van belang zijn. Het doel van de huidige studie is om op basis van data van het onderzoek Health Behaviour in School-aged Children deze factoren in kaart te brengen. Er worden vier groepen van factoren bekeken: sociaal-demografische kenmerken (seks, leeftijd, opleiding, stedelijkheid, etniciteit en religie), etniciteit van goede vrienden, attitudes met betrekking tot migranten en genderrollen, en pestgedrag. Jongens, jongeren van lagere schoolniveaus, christelijk en islamitisch opgevoede jongeren, en jongeren die het geloof belangrijk vinden, blijken een negatievere attitude te hebben ten aanzien van homoseksualiteit. Daarnaast zijn jongeren ook iets homonegatiever naarmate hun vriendenkring minder etnisch divers is, ze een conservatievere attitude met betrekking tot genderrollen en een negatievere houding ten opzichte van migranten hebben, en meer pestgedrag vertonen. De resultaten bieden aanknopingspunten voor interventies.

Met betrekking tot de acceptatie van homoseksualiteit weerklinken in Nederland zowel positieve als negatieve geluiden. Aan de ene kant loopt Nederland voorop met wetgeving die gelijke behandeling van lesbische, homoseksuele en biseksuele (LHB) individuen voorstaat (European Union Agency for Fundamental Rights, 2009) en is de sociale acceptatie van homo- en biseksualiteit hoog (Kuyper, Iedema, & Keuzenkamp, 2013). Maar op bepaalde terreinen en binnen bepaalde groepen gaat het minder goed. Jongeren zijn een van deze groepen. Uit onderzoek komt naar voren dat LHB-jongeren tegen problemen aanlopen. Slechts een derde van de LHB-jongeren ervaart de eigen middelbare school als homovriendelijk en een groot deel van hen (variërend van 67% op het VMBO tot 49% op het HBO of universiteit) heeft op

hun opleiding homonegatieve reacties gekregen (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010a). Medeleerlingen denken niet positief over LHB-jongeren: 49% vindt het vies als twee jongens met elkaar zoenen en 29% vindt dit vies als het om twee meisjes gaat, terwijl jongens en meisjes die met elkaar zoenen door slechts 3% vies worden gevonden (Keuzenkamp & Kuyper, 2013). Een homonegatief klimaat heeft zijn weerslag op het welzijn van LHB-jongeren. In Amerikaans onderzoek rapporteren LHB-jongeren die ervaring hebben met discriminatie of negatieve bejegening meer psychische problemen (Almeida, Johnson, Corliss, Molnar, & Azrael, 2009). Ook in Nederland kampen LHB-jongeren met welzijnsproblemen. Zo lijkt het percentage LHB-jongeren dat aan zelfmoord heeft gedacht een stuk hoger te liggen dan onder de algemene jeugd (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010b) en is dit gerelateerd aan het meemaken van negatieve reacties op school (Van Bergen, Bos, Van Lisdonk, Keuzenkamp, & Sandfort, 2013).

In de strijd tegen homonegativiteit op scholen heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) voorlichting over seksuele diversiteit op scholen verplicht gesteld. Om preventiemaatregelen te treffen op dit terrein, is zicht nodig op factoren die de hou-

Dr. S.A. de Roos, wetenschappelijk medewerker
Dr. L. Kuyper, wetenschappelijk medewerker
Dr. J. Iedema, wetenschappelijk medewerker
Correspondentie: Sociaal en Cultureel Planbureau, Postbus 16164 2500 BD Den Haag. T: 070-3405923, E: s.de.roos@scp.nl

ding ten opzichte van homoseksualiteit beïnvloeden. Op dit moment is echter weinig bekend over welke factoren gerelateerd zijn aan een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit onder Nederlandse scholieren. Het doel van de huidige studie is om op basis van secundaire analyses op de data van het onderzoek Health Behaviour in School-aged Children (HBSC, 2009; n = 4474) deze factoren in kaart te brengen. Wij bekijken vier groepen factoren: sociaal-demografische kenmerken, etniciteit van de vriendengroep, andere attitudes (ten opzichte van genderrollen en migranten), en pestgedrag. De vraagstelling van het onderzoek is in hoeverre deze factoren samenhangen met een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit onder Nederlandse scholieren. Deze factoren zijn geselecteerd omdat zij in onderzoek onder Nederlandse volwassenen en in internationale studies onder jongeren gerelateerd waren aan hun houding ten opzichte van homoseksualiteit (zie de onderstaande paragrafen). In het onderhavige onderzoek gaan we na of vergelijkbare relaties ook onder Nederlandse jongeren te vinden zijn. Door gebruik te maken van de bestaande HBSC-dataset en het secundaire karakter van de studie, was het niet mogelijk om andere mogelijk relevante factoren, zoals het hebben van LHB-kennissen of van autoritaire persoonlijkheidskenmerken (Heinze & Horn, 2009; Pearte, Renk, & Negy, 2013), in deze studie mee te nemen.

Sociaal-demografische factoren

Er is veel onderzoek gedaan naar de houding ten opzichte van homoseksualiteit in verschillende (sociaal-demografische) groepen (zie voor een overzicht Kuyper et al., 2013). Sekse is één van de onderzochte factoren. Mannen denken over het algemeen negatiever over homoseksualiteit dan vrouwen, wat vaak wordt verklaard vanuit de meer rigide genderrolopvattingen die mannen er op nahouden (Kite & Whitley, 1996). Ook is in veel studies een hoger opleidingsniveau gerelateerd aan een positievere attitude (zie voor een overzicht Kuyper et al., 2013). Ohrlander, Batalova en Treas (2005) geven verschillende verklaringen voor deze relatie. Scholen en universiteiten vergroten de kennis over andere leefstijlen, het referentiekader en vaardigheden om kritisch te denken. Ook vindt er op scholen en universiteiten blootstelling plaats aan andere leefstijlen en groepen dan die mensen van huis uit kennen. Verder gaat een hogere opleiding samen met gebruik van andere mediabronnen, wat ook weer een weerslag kan hebben op iemands houding ten opzichte van bepaalde groepen. Een deel van de verklaringen die Ohrlander et al. (2005) aanhalen voor de relatie tussen opleiding en attitude ten aanzien van LHB'ers, kan ook verklaren waarom personen die in grote steden wonen vaak wat positiever zijn ten opzichte van homoseksualiteit (zie voor een overzicht Kuyper et al., 2013). Mensen woonachtig in grote steden zien zichzelf vaker als onderdeel van een grotere en diverse wereld en komen in het da-

gelijks leven ook meer mensen tegen die anders zijn dan zij. Hierdoor zijn zij toleranter tegenover personen uit andere groepen dan zichzelf, terwijl dorpsbewoners vaker alleen contact hebben met gelijkgestemden, wat hun negatievere houding ten aanzien van andere groepen kan verklaren.

In de media en wetenschappelijke literatuur is veel aandacht voor de relatie tussen religie en de houding ten opzichte van homoseksualiteit. De invloed van religie wordt vaak toegeschreven aan de negatieve behandeling van homoseksualiteit in religieuze geschriften zoals de Bijbel en de Koran (Van den Akker, Van der Ploeg, & Scheepers, 2013; zie voor een overzicht Kuyper et al., 2013). Ook zijn religieuze leiders vaak negatief over homoseksualiteit, hetgeen mogelijk kan verklaren dat mensen die religieus zijn en hier ook veel belang aan hechten (en vaak religieuze diensten bijwonen), negatiever zijn dan religieuze mensen die hun religie minder van belang vinden. Sommige onderzoeken laten zelfs zien dat het minder uitmaakt tot welke religieuze groepering iemand behoort, maar dat vooral het belang dat men aan religie hecht samen gaat met de houding ten opzichte van homoseksualiteit (zie bijvoorbeeld Anderson & Fetner, 2008; Yang, 1997; Gerhards, 2010).

Naast religie wordt ook etniciteit regelmatig in verband gebracht met de attitude ten opzichte van homoseksualiteit. Migrantengroepen van Turkse en Marokkaanse komaf hebben een veel negatievere houding ten opzichte van homoseksualiteit dan autochtone Nederlanders, en ook Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders zijn iets homonegatiever (Huijnk & Dagevos, 2012). Dit kan deels verklaard worden door de houding in het land van herkomst. In veel landen denken mensen aanzienlijk negatiever over LHB'ers dan de Nederlandse bevolking (Keuzenkamp & Kuyper, 2013; Kuyper et al., 2013). Ook gaat een migrantenachtergrond vaak gepaard met andere factoren die samenhangen met een negatievere houding, zoals een lager opleidingsniveau of een islamitische achtergrond en die samenhang kan wellicht ook hun relatief negatieve houding (deels) verklaren (Huijnk & Dagevos, 2012).

Mogelijke samenhangen tussen sociaal-demografische kenmerken en de houding ten opzichte van homoseksualiteit zijn tot op heden in twee grootschalige studies onder Nederlandse jongeren verkend (De Graaf, Kruijer, Van Acker, & Meijer, 2012; Keuzenkamp, 2010). Keuzenkamp (2010) laat zien dat jongens, lager opgeleide jongeren en jongeren van niet-westerse afkomst een negatievere houding hebben. De Graaf et al. (2012) bevestigen en nuanceren deze resultaten. Zij tonen aan dat alleen migranten met een Turkse of Marokkaanse achtergrond negatiever zijn. Ook hebben islamitische of zeer christelijke jongeren een negatievere houding.

De huidige studie herhaalt deels de analyses van Keuzenkamp (2010), die ook gebruik maakte van de HBSC-data, maar beperkt zich niet enkel tot de in die

studie onderzochte bivariate associaties met sekse, herkomst (autochtoon vs. niet-westers) en opleiding. De huidige studie kijkt tevens of de aanvullende factoren die in het onderzoek van De Graaf et al. (2012) (specifieke etnische achtergrond, religie) en onder volwassenen (het belang van religie en stedelijkheid) zijn gevonden een rol spelen. Bovendien worden deze factoren in samenhang bekeken, omdat de verschillende factoren ook onderling samenhangen. Zo zijn migranten vaak lager opgeleid, hebben migranten veelal een andere religie en wonen zij vaker in (de randen van) grote steden dan in kleine dorpen (Gijsberts, Huijnk, & Dagevos, 2012). Door de factoren in samenhang te bekijken, ontstaat zicht op welke factoren een belangrijke verklarende rol spelen bij de houding ten opzichte van homoseksualiteit onder jongeren.

Etniciteit van de vriendengroep

Naast mogelijke invloeden van de eigen etniciteit kan de etnische samenstelling van de vriendenkring ook gerelateerd zijn aan de houding ten opzichte van homoseksualiteit. Hoe mensen over zaken als homoseksualiteit denken, wordt beïnvloed door hoe anderen in hun omgeving tegen de zaken aankijken (Merino, 2013). Jongeren die omgaan met vrienden uit migrantengroepen die negatief ten opzichte van homoseksualiteit staan, kunnen daardoor negatief denken, terwijl jongeren uit migrantengroepen die optrekken met autochtone vrienden daardoor wellicht positiever ten opzichte van LHB'ers staan. Onderzoek onder volwassen migranten laat inderdaad zien dat contact met autochtone Nederlanders gerelateerd is aan meer acceptatie van homoseksualiteit, terwijl contacten van volwassen migranten met mensen uit hun herkomstgroep gepaard gaan met een negatievere houding (Huijnk & Dagevos, 2012). Resultaten onder Amerikaanse studenten bevestigen dat de etnische samenstelling van de vriendengroep en de groepsnormen binnen vriendengroepen gerelateerd zijn aan de attitude van jongeren (Poteat, Espelage, & Green, 2007; Poteat & Spanierman, 2010).

De huidige studie onderzoekt deze verbanden onder Nederlandse jongeren en gaat na of jongeren van autochtone, Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse herkomst met goede vrienden van respectievelijk autochtone, Marokkaanse, Turkse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond verschillen in hun houding ten opzichte van homoseksualiteit. Ook wordt nagegaan of de mate van etnische diversiteit van de vriendengroep gerelateerd is aan hun houding. Het kan zijn dat jongeren met een etnisch diverse vriendenkring positiever ten opzichte van LHB-jongeren staan dan jongeren die vooral vrienden binnen de eigen herkomstgroep hebben. De aangehaalde verklaring voor het verband tussen stedelijk wonen en meer acceptatie zou hier ook van toepassing kunnen zijn: wanneer mensen worden blootgesteld aan een meer diverse groep van mensen en aan personen die anders zijn dan zichzelf, komt dat

hun acceptatie van diversiteit (waaronder seksuele diversiteit) vaak ten goede (zie voor een overzicht Kuyper et al., 2013).

Houding tegenover migranten en genderrollen

Iemands houding ten opzichte van homoseksualiteit hangt niet alleen samen met sociaal-demografische kenmerken, maar ook met andere normen en waarden die iemand heeft. Zo hangt een positievere houding ten opzichte van homoseksualiteit samen met tolerantere opvattingen over andere minderheidsgroepen zoals migranten of bepaalde religieuze groepen (Aosved, Long, & Voller, 2009; Gormley & Lopez, 2010; Guindon, Green, & Hanna, 2003) en met een progressievere houding ten opzichte van genderrollen (Hooghe & Meeusen, 2012). Een mogelijke verklaring voor de relatie tussen deze attitudes is dat ze allemaal reflecties zijn van een algemenere achterliggende waardenoriëntatie. Een voorbeeld van een overkoepelende waardenoriëntatie zou een postmaterialistische of een materialistische instelling kunnen zijn (Inglehart, 1977). Landen en personen met een postmaterialistische waardenoriëntatie zijn meer gericht op zaken als de kwaliteit van leven, sociale kwesties en het uitdrukking geven aan individuele wensen en verlangens. Materialistische waardenoriëntaties zijn meer gericht op het verwezenlijken van materiële zaken zoals eten, een goed huis en een baan. Een postmaterialistische instelling gaat samen met een tolerantie naar groepen mensen die anders zijn dan iemand zelf is en een grotere acceptatie van diversiteit en gelijke rechten voor verschillende groepen. Alhoewel het onderscheid vaak op landsniveau wordt gemaakt, kan er ook op individueel niveau sprake zijn een materialistische of postmaterialistische instelling. Mensen die een meer postmaterialistische instelling hebben, zijn positiever tegenover minderheden of buitenstaanders, waaronder LHB'ers (Adamczyk & Pitt, 2009; Gerhards, 2010; Hadler, 2012). Hoewel we met de HBSC-data geen (post)materialistische waardenoriëntatie kunnen onderzoeken, bieden de data wel de mogelijkheid om (voor het eerst) na te gaan of de mogelijke samenhang tussen conservatievere attitudes ten opzichte van migranten, genderrollen en LHB'ers, onder Nederlandse jongeren opgaat.

Pesten

De laatste factor die in dit onderzoek wordt onderzocht is pestgedrag. Studies onder Amerikaanse studenten tonen aan dat een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit of het gebruiken van scheldwoorden met een homonegatieve lading samen gaan met pesten (Poteat & DiGiovanni, 2010; Poteat, DiGiovanni, & Scheer, 2013; Poteat & Rivers, 2010). Deze relatie wordt in Nederlands onderzoek nooit bekeken, maar lijkt met name ook voor het ontwikkelen van interventies van belang. Immers, als pesten samengaat met een negatievere houding, dan lijkt het aankakten van LHB-zaken in pestbeleid, zoals belangenorganisatie COC be-

pleit, van belang.

Onderzoekshypothesen

Op basis van de (inter)nationale literatuur, formuleren wij de volgende hypothesen:

1. jongens, lager opgeleide jongeren, jongeren met een religie, jongeren die hun religie belangrijk vinden en jongeren die ruraler wonen, hebben een negatievere houding ten opzichte van LHB-jongeren;
2. jongeren van Marokkaanse of Turkse afkomst hebben een negatievere houding ten opzichte van LHB-jongeren, dit wordt deels verklaard door religieuze factoren;
3. jongeren die omgaan met migrantengroepen met een negatieve houding, hebben een negatievere houding ten opzichte van homoseksueliteit dan jongeren die omgaan met migrantengroepen die een positievere houding hebben of met autochtone jongeren. Jongeren met een etnisch diverse vriendenkring hebben een positievere houding;
4. jongeren met een conservatieve houding ten opzichte van genderrollen en een negatieve houding ten opzichte van migranten, hebben een negatievere houding ten opzichte van LHB-jongeren;
5. jongeren die meer pesten, hebben een negatievere houding ten opzichte van LHB-jongeren.

Methode

Onderzoeksopzet

De data voor dit onderzoek zijn verzameld in 2009 en maken deel uit van het Nederlandse HBSC-onderzoek (Van Dorsselaer et al., 2010). Het HBSC-onderzoek is een vierjaarlijks internationaal onderzoek naar de gezondheid, het welbevinden en risicogedrag van scholieren (11-16 jaar). Het onderhavige onderzoek richt zich op middelbare scholieren vanaf 12 jaar. In het HBSC-onderzoek is gebruik gemaakt van een aselecte gestratificeerde clustersteekproef. Deze is gebaseerd op een bestand van alle scholen voor regulier onderwijs in Nederland. Vooraf is gestratificeerd op stedelijkheidsniveau (vier niveaus), waarna de scholen willekeurig geselecteerd zijn. Van de 143 benaderde middelbare scholen waren er 68 bereid mee te doen (respons 48%). Per deelnemende school werd vervolgens uit elk van de eerste vier leerjaren willekeurig een klas als cluster getrokken. De steekproef is gewogen op de kenmerken stedelijkheid, sekse, leerjaar en schoolniveau en komt daarmee overeen met de landelijke verdeling (Van Dorsselaer et al., 2010). De leerlingen vulden onder begeleiding van een onderzoeksassistente de vragenlijst op school tijdens een lesuur in (in proefwerkopstelling). Tijdens de afname van de vragen was 7% van de leerlingen afwezig.

Deelnemers

In totaal deden 4474 12- tot en met 16-jarige middelbare scholieren mee aan het onderzoek. De sociaal-demografische kenmerken van de jongeren staan in Tabel 1.

Tabel 1. Sociaal-demografische kenmerken van deelnemers (in procenten en gemiddelde, n = 4474)

Geslacht	jongen	48.8
	meisje	51.2
Schoolniveau ¹	VMBO-b	16.9
	VMBO-t	35.0
	HAVO	23.9
	VWO	24.2
Etniciteit	autochtoon	89.9
	Surinaams	2.5
	Antilliaans	1.0
	Marokkaans	3.7
	Turks	3.0
Geloof	geen	52.4
	christelijk	39.3
	islamitisch	6.5
	overig	0.9
Belang geloof	onbelangrijk	67.6
	(beetje en heel) belangrijk	31.4
Stedelijkheid woonplaats	middelgrote en (zeer) grote stad	56.2
	(groot) dorp	43.8
	Leeftijd (gemiddelde in jaren)	13.9

¹VMBO-b is VMBO-beroepsgerichte leerweg, VMBO-t is theoretische/gemengde leerweg

Meetinstrumenten

Afhankelijke variabele

Attitude ten aanzien van LHB-jongeren. De attitude ten aanzien van LHB-jongeren is met drie stellingen onderzocht: 'Ik vind het vies als twee jongens met elkaar zoenen', 'Ik vind het vies als twee meisjes met elkaar zoenen' en 'Homoseksuele jongens en lesbische meiden mogen tot mijn vrienden/vriendinnen behoren (1 = helemaal niet mee eens; 5 = helemaal mee eens; scores op de laatste stelling zijn gekanteld)'.¹ De eerste twee stellingen zijn gebaseerd op het SOCON-onderzoek (Eisinga et al., 2000) en het onderzoek Seks onder je 25ste (zie De Graaf, Meijer, Poelman, & Vanwesenbeeck, 2005; De Graaf et al., 2012). De derde stelling is ontleend aan de Rotterdamse jeugdmonitor (GGD Rotterdam 2005). De gemiddelde score over de drie items geeft de hou-

¹ Er was ook een antwoordcategorie 'nooit over nagedacht'. Deze is gecodeerd als missing.

ding ten opzichte van LHB-jongeren weer, een hogere schaal score reflecteert een negatievere houding (Cronbach's $\alpha = .68$).

Onafhankelijke variabelen

Sociaal-demografische kenmerken. Er is een aantal enkelvoudige vragen gesteld naar het geslacht, de leeftijd, het schoolniveau en het geboorteland van de jongere, en ook het geboorteland van beide ouders. Op basis van de vragen over het geboorteland is de etniciteit van de jongere vastgesteld (zie Van Dorsselaer et al., 2010). In dit onderzoek kijken we naar vijf herkomstgroepen; jongeren van autochtone, Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse komaf. Daarnaast is gevraagd of de jongere opgevoed wordt met een bepaald geloof (rooms-katholiek, protestant (zoals hervormd of gereformeerd), islamitisch, anders, en niet gelovig opgevoed) en hoe belangrijk het geloof voor de jongere is (1 = helemaal niet belangrijk; 4 = heel belangrijk, of 'ik word niet opgevoed met een bepaald geloof' (gecodeerd als score 1)). De stedelijkheid van het woongebied is bepaald met de postcode van de school (1 = klein dorp, 5 = zeer grote stad).

Etniciteit van goede vrienden. Jongeren is gevraagd aan te geven of ze goede vriend(inn)en hebben die Nederlands, Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans zijn of tot een andere groep behoren. Op basis hiervan zijn twee afzonderlijke maten geconstrueerd. Per herkomstgroep geeft een dummy weer of jongeren al dan niet een goede vriend uit die herkomstgroep hebben. Daarnaast is de etnische diversiteit van de vriendengroep vastgesteld, via het aantal aangekruiste herkomstgroepen van goede vrienden (exclusief de eigen herkomstgroep) (0 = helemaal niet divers; 5 = heel divers).

Attitude ten aanzien van genderrollen. De attitude ten aanzien van genderrollen is gemeten met drie stellingen. Deze beginnen allemaal met: 'Mannen en vrouwen moeten even veel...'. Ze worden gevolgd door: 'doen in het huishouden', 'voor de kinderen zorgen', en 'buitenshuis werken' (1 = helemaal mee eens, 5 = helemaal niet mee eens)¹. De items zijn ontleend aan het onderzoek Culturele Veranderingen in Nederland van het SCP (opgenomen van 1981 (NIWI, 1981) t/m 2008, gebruikt in bijv. Hartgers, Merens, & Mars, 2012). De gemiddelde score over de drie items is berekend, een hogere schaal score wijst op een traditionelere houding (Cronbach's $\alpha = .74$).

Attitude ten aanzien van migranten. De houding ten aanzien van migranten is met twee stellingen gemeten: 'Buitenlanders vormen een bedreiging voor onze cultuur' en 'Buitenlanders die een misdaad plegen moeten het land uit' (1 = helemaal niet mee eens, 5 = helemaal mee eens)¹. Deze items zijn door het SCP ontwikkeld en deels gebaseerd op het SOCON-onderzoek (Eisinga et al., 2000). De gemiddelde score over de twee items is berekend, een hogere schaal score wijst op een negatievere houding (Cronbach's $\alpha = .78$).

Pestgedrag. Jongeren is gevraagd hoe vaak ze de laatste paar maanden meegedaan hebben aan het pesten van een andere leerling op school (1 = nooit, 5 = een paar keer per week). Dit item is ontleend aan de Vragenlijst Gezondheid en geluk van scholieren 2001/2002 (gebruikt in Ter Bogt, Van Dorsselaer & Vollebergh 2003).

Analyses

Er worden vier groepen van voorspellende factoren van de houding ten opzichte van LHB-jongeren bekeken: sociaal-demografische kenmerken, etniciteit van goede vrienden, attitudes met betrekking tot genderrollen en migranten, en pestgedrag. Deze factoren zijn geanalyseerd met behulp van stapsgewijze lineaire gewogen regressieanalyses, waarbij gecorrigeerd is voor clustering binnen scholen door cluster-robuste standaardfouten toe te passen. Met een stapsgewijze procedure is nagegaan in hoeverre elke groep van voorspellende factoren een significante bijdrage levert aan de verklaring van een negatieve houding tegenover LHB-jongeren. Eerst is de groep met sociaal-demografische kenmerken in twee stappen geanalyseerd (model 1). De eerste stap bevatte geslacht, leeftijd, schoolniveau, stedelijkheid en etniciteit (model 1a). In de tweede stap zijn het geloof en het belang dat jongeren daaraan toekennen toegevoegd (model 1b). Deze analyse geeft inzicht in het relatieve belang van etniciteit versus religie bij de verklaring van negatieve attitudes ten opzichte van LHB-jongeren.

Daarna zijn alle sociaal-demografische variabelen bij elk van de drie andere groepen factoren als controlevariabelen meegenomen en is gekeken in hoeverre elke groep nog iets toevoegt aan de verklaringskracht van die van de sociaal-demografische variabelen. Het tweede model, waarin de etniciteit van de vriendengroep centraal staat, kent twee varianten. In de eerste variant (2a) zijn combinaties van etnische groepen met respectievelijk een Nederlandse, Turks-, Marokkaans-, Antilliaans- en Surinaams-Nederlandse goede vriend opgenomen. In de tweede variant (2b) is de combinatie van etnische groepen met de etnische diversiteit van de vriendengroep toegevoegd. Het derde model bekijkt in hoeverre een traditionele houding ten aanzien van genderrollen en een negatieve houding ten aanzien van migranten een significante bijdrage leveren. In het vierde model onderzoeken we in hoeverre pestgedrag een significante bijdrage levert. In het laatste model (5) zijn alle factoren meegenomen in de analyse, waarbij er wat betreft de etniciteit van de vrienden opnieuw twee varianten zijn. Hiermee gaan we na in hoeverre de verschillende factoren er nog toe doen als je rekening houdt met alle andere onderzochte factoren.

Resultaten

Sociaal-demografische kenmerken en houding ten opzichte van LHB-jongeren

In Tabel 2 is in de eerste stap (model 1a) te zien dat in

overeenstemming met de eerste hypothese jongens, jongeren van het VMBO-b en jongeren die ruraler wonen, homonegatiever zijn dan meisjes, jongeren afkomstig uit de hogere opleidingsniveaus en jongeren die stedelijker wonen. Ook blijken Turks- en Marokkaans-Nederlandse jongeren een relatief negatievere attitude te hebben, conform de tweede hypothese. De leeftijd van de jongeren hangt niet samen met homonegativiteit.

In de tweede stap (model 1b) is religie toegevoegd. Consistent met de eerste hypothese, zijn jongeren die christelijk of islamitisch opgevoed zijn, negatiever ten opzichte van LHB-jongeren dan jongeren die niet gelovig of met een ander geloof zijn opgevoed. Daarnaast speelt ook het belang dat jongeren aan geloof hechten een rol. Naarmate zij het geloof belangrijker vinden, hebben jongeren een negatievere attitude ten aanzien van LHB-jongeren.

Het effect van etniciteit verandert na toevoeging van geloof in de analyse. Dit is consistent met de tweede hypothese. Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren verschillen nu niet meer van autochtone jongeren in hun houding ten opzichte van LHB-jongeren. Surinaams-Nederlandse jongeren zijn na controle op geloof juist positiever ten opzichte van LHB-jongeren dan hun autochtone leeftijdgenoten.

Tabel 2. Voorspelling negatieve houding t.o.v. LHB-jongeren vanuit sociaal-demografische kenmerken (model 1) (ongestandaardiseerde coëfficiënten)

		Model 1a n = 4474	Model 1b n = 4403
Geslacht: meisje (jongen = ref)		-0.55***	-0.55***
Leeftijd		-0.02	-0.01
Schoolniveau (VMBO-b = ref.)			
	VMBO-t	-0.25*	-0.23**
	HAVO	-0.31**	-0.28**
	VWO	-0.57***	-0.53***
	F schoolniveau (3)	12.52***	16.09***
Stedelijkheid		-0.06**	-0.04*
Etnische groep (autochtoon = ref.)			
	Surinaams	-0.15	-0.34**
	Antilliaans	0.13	0.08
	Marokkaans	0.71***	-0.01
	Turks	0.88***	0.21
	F etnische groep (4)	30.39***	3.88**
Geloof (geen geloof = ref.)			
	christelijk		0.18***
	islamitisch		0.67***
	overig		0.13
	F geloof (3)		9.95***
Geloof belangrijk			0.21*
r^2		0.14***	0.16***

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001

Etniciteit goede vrienden, houding ten opzichte van genderrollen en migranten, en pesten

Model 2a en 2b in Tabel 3 laten zien dat de etniciteit van goede vrienden een significante, maar kleine rol speelt bij de voorspelling van de houding ten opzichte van LHB-jongeren. Het voegt slechts 1% extra toe aan de verklaarde variantie (de sociaal-demografische kenmerken in model 1b verklaren 16% van de variantie). Hypothese 3 wordt slechts deels bevestigd. In overeenstemming met hypothese 3, zijn jongeren van Marokkaanse herkomst minder negatief ten opzichte van LHB-jongeren als ze omgaan met een vriend van een herkomstgroep die relatief positief tegenover homoseksualiteit staat, in dit geval een vriend van Surinaamse komaf (model 2a). In tegenstelling tot hypothese 3, is het hebben van een autochtone vriend of een vriend van migrantengroepen met een negatieve houding niet gerelateerd aan de houding ten opzichte van LHB-jongeren. Wat betreft de etnische diversiteit van de vriendenkring komt uit model 2b naar voren dat naarmate autochtone jongeren en Turks- en Marokkaans-Nederlandse jongeren vrienden uit meer verschillende etnische groepen hebben, ze minder negatief zijn ten opzichte van LHB-jongeren. Dit is conform hypothese 3.

Zoals verwacht op basis van hypothese 4, gaat een traditionelere houding ten opzichte van genderrollen samen met een negatievere houding ten opzichte van LHB-jongeren (zie model 3). Eveneens in overeenstemming met hypothese 4 zijn jongeren die negatiever denken over migranten ook negatiever over LHB-jongeren. Verder blijkt in model 4 dat consistent met hypothese 5 jongeren die meer pesten een (iets) negatievere attitude ten opzichte van LHB-jongeren hebben.

In het vijfde model zijn alle groepen factoren opgenomen. Vrijwel alle effecten uit de eerdere modellen blijven overeind staan. Geslacht, schoolniveau en het (belang van het) geloof van de jongeren blijken robuuste voorspellers van homonegativiteit te zijn. Verder zijn de effecten voor respectievelijk het hebben van een Surinaamse vriend, de etnische diversiteit van de vrienden, de houding ten aanzien van genderrollen en migranten, en pestgedrag vergelijkbaar met die in eerdere modellen.

Discussie

In de huidige studie is voor het eerst in één studie onder Nederlandse scholieren onderzocht in hoeverre sociaal-demografische kenmerken, de etnische diversiteit van de vriendengroep, attitudes met betrekking tot genderrollen en migranten, en pestgedrag samenhangen met een negatieve houding tegenover LHB-jongeren. Daarbij is voor de invloed van de verschillende factoren gecorrigeerd. Eerdere studies richtten zich vaak op volwassenen of jongeren uit andere landen en namen slechts een deel van deze factoren mee.

De bevindingen laten zien dat groepen jongeren met bepaalde sociaal-demografische kenmerken nega-

Tabel 3. Voorspelling negatieve houding t.o.v. LHB-jongeren vanuit etniciteit van goede vrienden, attitude t.a.v. genderrollen en migranten, en pestgedrag, gecontroleerd voor sociaal-demografische kenmerken (ongestandaardiseerde coëfficiënten)

	Model 2a n = 4382	Model 2b n = 4384	Model 3 n = 4077	Model 4 n = 4376	Model 5a n = 4037	Model 5b n = 4038
Geslacht: meisje (jongen = ref.)	-0.56***	-0.56***	-0.41***	-0.52***	-0.40***	-0.40***
Leeftijd	-0.02	-0.02	-0.03	-0.01	-0.03	-0.03
Schoolniveau (VMBO-b is = ref.)						
VMBO-t	-0.23**	-0.23**	-0.19*	-0.23**	-0.19*	-0.20**
HAVO	-0.29**	-0.29**	-0.22*	-0.26**	-0.21*	-0.21**
VWO	-0.56***	-0.55***	-0.40***	-0.49***	-0.39***	-0.40***
Fschoolniveau (3)	18.25***	18.31***	11.01***	13.10***	9.74***	9.75***
Stedelijkheid	0.03	0.03	0.02	0.04*	0.01	0.01
Geloof (geen geloof = ref.)						
christelijk	0.17***	0.16***	0.14***	0.19***	0.14***	0.14***
islamitisch	0.62**	0.71***	0.68***	0.64***	0.55**	0.70***
overig	0.08	0.13	0.14	0.16	0.12	0.16
Fgeloof (3)	8.60***	10.18***	8.62***	9.92***	7.08***	8.95***
Geloof belangrijk	0.20*	0.21*	0.21**	0.21*	0.21**	0.21**
Etnische groep (autochtoon = ref.)						
Surinaams	0.19	-0.14	-0.11	-0.35**	0.37	0.04
Antilliaans	-0.06	0.10	0.26	0.04	0.36	0.25
Marokkaans	0.18	0.35	0.18	0.01	0.50	0.66**
Turks	0.47	0.41	0.33	0.24	0.46	0.68*
Fetnische groep (4)	0.37	1.42	2.23	4.16***	0.58	3.63***
Etnische groep x vriend Nederlands						
Nederlands	0.14				0.14	
Surinaams	-0.26				-0.20	
Antilliaans	0.29				0.00	
Marokkaans	-0.40**				-0.48**	
Turks	-0.03				-0.06	
Fetnische groep x vriend Ned (5)	1.40				2.01	
Etnische groep x vriend Marokkaans						
Nederlands	-0.11*				-0.02	
Surinaams	0.24				0.21	
Antilliaans	-0.91				-0.58	
Marokkaans	0.43				0.52*	
Turks	-0.05				-0.09	
Fetnische groep x vriend Mar (5)	2.26				2.25	
Etnische groep x vriend Turks						
Nederlands	-0.04				-0.02	
Surinaams	0.11				0.22	
Antilliaans	0.50				0.50	
Marokkaans	0.15				0.09	
Turks	0.09				0.43	
Fetnische groep x vriend Tur (5)	1.01				1.06	
Etnische groep x vriend Surinaams						
Nederlands	0.01				0.06	
Surinaams	-0.20				-0.23	
Antilliaans	-0.05				-0.26	
Marokkaans	-0.65***				-0.62***	
Turks	-0.24				-0.23	
Fetnische groep x vriend Sur (5)	5.97***				4.64***	
Etnische groep x vriend Antilliaans						
Nederlands	-0.16*				-0.17*	
Surinaams	-0.39				-0.36	
Antilliaans	0.33				0.33	
Marokkaans	0.18				0.16	
Turks	-0.21				-0.26	
Fetnische groep x vriend Ant (5)	1.87				1.80	
Etnische groep x etnische diversiteit vrienden						
Nederlands		-0.07***				-0.03
Surinaams		-0.10				-0.07
Antilliaans		-0.03				-0.02
Marokkaans		-0.19***				-0.21***
Turks		-0.12*				-0.14*
F etnische groep x etnische diversiteit vrienden (5)		7.02***				6.18***
Traditionele attitude t.o.v. genderrollen			0.18***		0.17***	0.17***
Negatieve attitude t.o.v. migranten			0.17***		0.16***	0.16***
Pesten				0.13***	0.10***	0.10***
r ²	0.17***	0.17***	0.21***	0.17***	0.23***	0.22***

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001

tiever zijn ten opzichte van LHB-jongeren dan andere groepen. Het gaat om jongens, jongeren die lagere schoolniveaus volgen, christelijk en islamitisch opgevoede jongeren, en jongeren die het geloof belangrijk vinden. Jongeren van Turkse en Marokkaanse komaf zijn ook homonegatiever dan autochtone jongeren, maar dit verschil valt te verklaren door de religieuze achtergrond van deze jongeren en het belang dat zij aan religie hechten. Wordt er voor deze laatste twee factoren gecorrigeerd, dan vallen de verschillen tussen autochtone en Turkse of Marokkaanse migrantenjongeren weg. De verschillen tussen de christelijke en islamitische jongeren enerzijds en de niet-religieuze jongeren anderzijds kunnen niet worden verklaard door verschillen tussen deze groepen in sociaal-demografische achtergrondkenmerken, de etnische samenstelling van de vriendengroep of andere opvattingen (bijv. over genderrollen). Het is dus niet zo dat religieuze jongeren veelal in dorpen wonen en daarom negatiever zijn, of traditioneler denken over genderrollen en dat dat hun relatief negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit verklaart. Waarschijnlijk zijn deze jongeren negatiever over homoseksualiteit omdat zij via een religieuze opvoeding, religieuze geschriften en/of religieuze leiders geconfronteerd worden met negatieve denkbeelden over homoseksualiteit (vgl. Van den Akker et al., 2013). Jongeren die in rurale gebieden wonen lijken in eerste instantie ook iets homonegatiever dan jongeren uit stedelijke omgevingen, maar dit onderscheid valt weg als we rekening houden met de etniciteit van de vriendengroep. Dit ondersteunt de verklaring dat stedelijkheid van invloed kan zijn op iemands attitude omdat degenen die stedelijker wonen dagelijks een meer diverse groep mensen om zich heen heeft. Als er namelijk voor de diversiteit in de vriendengroep wordt gecorrigeerd, maakt stedelijkheid niet meer uit.

De etniciteit van de vriendengroep lijkt overigens slechts een bescheiden rol te spelen bij de mate van homonegativiteit onder jongeren. De verwachting dat jongeren die omgaan met migrantengroepen met een positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit een positievere houding ten opzichte van LHB-jongeren hebben werd alleen enigszins bevestigd voor Marokkaans-Nederlandse jongeren. We vinden verder geen aanwijzing dat omgang met groepen met een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit gerelateerd is aan een negatieve attitude ten opzichte van LHB-jongeren. Wel blijken autochtone en Turks- en Marokkaans-Nederlandse jongeren positiever te zijn ten opzichte van LHB-jongeren naarmate hun vriendenkring meer etnisch divers is. De toevoegende verklaarde variantie (naast die van de sociaal-demografische factoren) is echter niet groot. Dat we weinig verbanden vinden met de samenstelling van de vriendenkring zou kunnen komen doordat ouders op deze relatief jonge leeftijd mogelijk meer invloed hebben op de houding ten opzichte van LHB-jongeren dan

vrienden. Toekomstig onderzoek zou de ouderlijke socialisatie kunnen meenemen om na te gaan in hoeverre deze verklaring opgaat.

Opvattingen van jongeren over genderrollen en migranten lijken er meer toe te doen. Naarmate jongeren conservatiever over de taakverdeling tussen mannen en vrouwen denken en een negatievere houding ten opzichte van migranten hebben, zijn ze homonegatiever. Dit wordt niet verklaard doordat deze verschillende attitudes samengaan met bepaalde sociaal-demografische kenmerken zoals bijvoorbeeld een lager opleidingsniveau of een bepaalde etnische achtergrond, want voor deze factoren is gecorrigeerd. Een verklaring is dat deze attitudes alle drie een afspiegeling zijn van een meer algemene (postmaterialistische of materialistische) waardenoriëntatie. Toekomstige onderzoeken zouden een directe maat voor (post)materialisme kunnen meenemen om te kijken of deze toevoeging wellicht de samenhang tussen deze attitudes verklaart.

In Nederland was het verband tussen pesten en homonegativiteit nog niet onderzocht. Uit het onderhavige onderzoek blijkt dat naarmate jongeren meer pesten, zij ook iets negatiever zijn ten opzichte van LHB-jongeren. Een vergelijkbare bevinding kwam ook naar voren uit eerdere Amerikaanse studies (Poteat & DiGiovanni, 2010; Poteat et al., 2013). Doordat pesters vaker homonegatief zijn bestaat het gevaar dat homojongeren eerder het doelwit worden van pesterijen dan andere jongeren.

Aanbevelingen voor de praktijk

Sociaal-demografische kenmerken die samengaan met een negatievere houding kunnen beleidsmakers en andere professionals informeren in welke groepen de grootste stappen gemaakt dienen te worden. Een focus op het beginnen met het implementeren van effectief bewezen interventies op scholen waar veel jongeren zitten die tot de risicogroep voor homonegativiteit gerekend kunnen worden (zoals lager opgeleide jongeren of scholen op christelijke of islamitische grondslag) is hiervan een voorbeeld. Ook dienen hulpverleners die met LHB-jongeren werken zich bij LHB-jongeren uit deze sociaal-demografische groepen (zoals uit christelijke, islamitische, Turkse en Marokkaanse kringen of jongeren die een lage opleiding volgen) bewust te zijn dat zij mogelijk extra kwetsbaar zijn omdat zij opgroeien in een relatief intolerante omgeving.

De samenhang met een negatieve houding ten opzichte van migranten en een conservatieve houding ten opzichte van sekserollen pleit voor een aanpak die zich niet alleen richt op homonegativiteit, maar ook op het accepteren van diversiteit in etniciteit en genderrollen. Dit laatste zou verbreed kunnen worden naar andere genderaspecten (bijv. genderexpressie en genderidentiteit) zodat programma's ook het schoolklimaat verbeteren voor andere groepen die op basis van gender discriminatie ondervinden, zoals transgenders.

Tot slot laat de relatie met pesten zien dat seksu-

ele diversiteit mogelijk aandacht zou moeten krijgen in een algemene pestaanpak. Het huidige onderzoek toont een zwak, maar significant verband aan tussen het pesten van medeleerlingen en een negatieve houding ten aanzien van LHB-jongeren. Het kan zijn dat het pesten daardoor ook een homonegatief karakter krijgt, zoals het gebruik van LHB-termen als scheldwoord of het uitkiezen van LHB-leerlingen als slachtoffer. Vervolgonderzoek zou in kaart moeten brengen hoe de relatie tussen een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit en pestgedrag precies ligt. Een belangrijke vraag daarbij is of pesters ook degenen zijn die zich negatief uitlaten over homoseksualiteit, LHB-termen als scheldwoord gebruiken en LHB-jongeren als doelwit gebruiken. Omdat de negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit ook gerelateerd is aan andere intolerante opvattingen, zou voorlichting over homoseksualiteit in een breder kader van diversiteit en omgangsvormen besproken kunnen worden.

Kanttekeningen en verder onderzoek

Het onderzoek kent een aantal beperkingen. Zo is er gebruik gemaakt van secundaire analyses op bestaande data waardoor een aantal relevante factoren, zoals bijvoorbeeld het hebben van contacten met LHB'ers (Hooghe & Meeusen, 2012) en de ouderlijke socialisatie, niet meegenomen zijn. Daarnaast is het HBSC een breed onderzoek dat veel onderwerpen meeneemt, maar daardoor de thema's beperkt uitvraagt. Zo bestaat de maat voor de houding ten opzichte van LHB-leerlingen uit een enkel item over sociale acceptatie en twee items over acceptatie van intiem gedrag. Er zouden hierover meer vragen in moeten zitten. Voorbeelden hiervan zijn of jongeren de vriendschap met een LHB-vriend(in) zouden verbreken en of ze het vies zouden vinden als twee jongens/meisjes met elkaar vrijen (vgl. De Graaf et al., 2012). Het opnemen van extra vragen zou ook de betrouwbaarheid van deze schaal ten goede komen. Die is weliswaar acceptabel, maar zou hoger kunnen. In een verdiepend onderzoek zou ook nagegaan kunnen worden of sociale acceptatie en acceptatie van intiem gedrag tussen twee meisjes of twee jongens hetzelfde betekent voor jongens en meisjes (vgl. De Graaf et al., 2012). Ook zou breder gekeken kunnen worden naar de houding van jongeren ten aanzien van homoseksualiteit door bijvoorbeeld te vragen naar acceptatie van gelijke rechten van LHB-ers.

Een andere maat die niet optimaal is, is de maat voor de etnische samenstelling van de vriendenkring. Deze geeft alleen aan of jongeren vrienden hebben uit bepaalde herkomstgroepen. Niet duidelijk is hoe de samenstelling van de vriendengroep precies is. Idealiter zou hierover meer informatie beschikbaar moeten zijn, bijvoorbeeld over het aandeel van de vriendengroep dat van eigen en van andere etnische komaf is. Een laatste kanttekening is dat veel vragen (over bijvoorbeeld de houding tegenover genderrollen en migran-

ten) gebaseerd zijn op niet gevalideerde vragenlijsten.

Conclusies

Het huidige onderzoek levert een belangrijke bijdrage aan de kennis over factoren die een rol spelen bij de houding ten aanzien van LHB-jongeren onder Nederlandse scholieren. Eerdere publicaties presenteerden op basis van de HBSC-data de prevalentie van homonegativiteit onder scholieren. De huidige studie laat zien welke risicogroepen er zijn en met welke factoren homonegativiteit samenhangt. Hiermee kunnen beleidsmakers, hulpverleners en interventiewerkers hun interventies aanscherpen om zo de acceptatie van seksuele diversiteit onder scholieren te vergroten.

Literatuur

- Adamczyk, A., & Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research, 38*, 338-351.
- Almeida, J., Johnson, R. M., Corliss, H. L., Molnar, B. E., & Azrael, D. (2009). Emotional distress among LGBT youth: The influence of perceived discrimination based on sexual orientation. *Journal of Youth and Adolescence, 38*, 1001-1014.
- Anderson, R., & Fetner, T. (2008). Economic inequality and intolerance: Attitudes towards homosexuality in 35 democracies. *American Journal of Political Science, 52*, 942-958.
- Aosved, A. C., Long, P. J., & Voller, E. K. (2009). Measuring sexism, racism, sexual prejudice, ageism, classism, and religious intolerance: The Intolerant Schema Measure. *Journal of Applied Social Psychology, 39*, 2321-2354.
- De Graaf, H., Kruijjer, H., van Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25ste: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Delft: Eburon.
- De Graaf, H., Meijer, S., Poelman, J., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25ste: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft: Eburon.
- Eisinga, R. N., Coenders, M. T. A., Felling, A. J. A., te Grotenhuis, M., Oomens, S., & Scheepers, P. L. H. (2000). *Religion in Dutch Society 2000. Documentation of a national survey on religious and secular attitudes in 2000*. NIWI/Steinmetz Archive Codebook P1556. Amsterdam: NIWI/Steinmetz Archive.
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2009). *Homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in the EU member states: part I – legal analysis*. Vienna: FRA.
- Gerhards, J. (2010). Non-discrimination towards homosexuality. The European Union's policy and citizens' attitudes towards homosexuality in 27 European countries. *International Sociology, 25*, 5-28.
- GGD Rotterdam (2005). *Homo(in)tolerantie. Factsheet oktober 2005*. Rotterdam: GGD.
- Gijsberts, M., Huijnk, W., & Dagevos, J. (2012). *Jaarrapport integratie 2011*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Gormley, B., & Lopez, L. (2010). Authoritarian and homophobic attitudes: Gender and adult attachment style differences. *Journal of Homosexuality, 5*, 525-538.
- Guindon, M. H., Green, A. G., & Hanna, F. J. (2003). Intolerance and psychopathology: Toward a general diagnosis for racism, sexism, and homophobia. *American Journal of Orthopsychiatry, 73*, 167-176.
- Hadler, M. (2012). The influence of world societal forces on social tolerance. A time comparative study of prejudices in 32 countries. *The Sociological Quarterly, 53*, 211-237.

- Hartgers, M., Merens, A., & Mars, G. (2012). Jongeren. In A. Merens, M. Hartgers & M. van den Brakel (Red.), *Emancipatiemonitor 2012* (pp. 25-50). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau en Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Heinze, J. E., & Horn, S.S. (2009). Intergroup Contact and Beliefs about Homosexuality in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 937-951
- Hooghe, M., & Meeusen, C. (2012). Homophobia and the transition to adulthood: A three year panel study among Belgian late adolescents and young adults, 2008-2011. *Journal of Youth and Adolescence*, 41, 1197-1207.
- Huijnk, W., & Dagevos, J. (2012). *Dichter bij elkaar?* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Inglehart, R. (1977). *The silent revolution. Changing values and political styles among western publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Keuzenkamp, S. (2010). De houding van Nederlanders tegenover homoseksualiteit. In S. Keuzenkamp (Red.), *Steeds Gewoner, Nooit Gewoon. Acceptatie van Homoseksualiteit in Nederland* (pp. 33-52). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Keuzenkamp, S., & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kite, M. E., & Whitley, B. E. (1996). Sex differences in attitudes toward homosexual persons, behaviors, and civil rights: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 336-353.
- Kuyper, L., Iedema, J., & Keuzenkamp, S. (2013). *Towards tolerance. Exploring changes and explaining differences in attitudes towards homosexuality in Europe*. The Hague: The Netherlands Institute for Social Research.
- Merino, S. M. (2013). Contact with gays and lesbians and same-sex marriage support: The moderating role of social context. *Social Science Research*, 42, 1156-1166.
- NIWI (1981). *Culturele Veranderingen in Nederland 1981. Steinmetz Archive documentatie set version 2.0, P0742*. Amsterdam: NIWI.
- Ohrlander, J., Batalova, J., & Treas, J. (2005). Explaining educational influences on attitudes toward homosexual relations. *Social Science Research*, 34, 781-799.
- Pearte, C., Renk, K., & Negy, C. (2013). Explaining variation in relations among intrinsic religiosity, political conservatism, and homonegativity as a function of authoritarianism's three components: An expansion on recent literature. *Sexuality Research And Social Policy*, 10, 97-109.
- Poteat, V. P., & DiGiovanni, C. D. (2010). When biased language use is associated with bullying and dominance behavior: The moderating effect of prejudice. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 1123-1133.
- Poteat, V. P., DiGiovanni, C. D., & Scheer, J. R. (2013). Predicting homophobic behavior among heterosexual youth: Domain general and sexual orientation-specific factors at the individual and contextual level. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 351-362.
- Poteat, V. P., Espelage, D. L., & Green, H. D. (2007). The socialization of dominance: Peer group contextual effects on homophobic and dominance attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 1040-1050.
- Poteat, V. P., & Rivers, I. (2010). The use of homophobic language across bullying roles during adolescence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 166-172.
- Poteat, V. P., & Spanierman, L. B. (2010). Do the ideological beliefs of peers predict the prejudiced attitude of other individuals in the group? *Group Process & Intergroup Relations*, 13, 495-514.
- Ter Bogt, T., van Dorsselaer, S., & Vollebergh, W. (2003). *HBSC-Nederland 2002. Health Behaviour in School-Aged Children. Psychische gezondheid, risicogedrag en welbevinden van Nederlandse scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Bergen, D. D., Bos, H. W. M., Lisdonk, J. T. A., Keuzenkamp, S., & Sandfort, T. (2013). Victimization and suicidality among Dutch lesbian, gay & bisexual youth. *American Journal of Public Health*, 103, 70-72.
- Van Bergen, D. D., & van Lisdonk, J. (2010a). Acceptatie en negatieve ervaringen van homojongeren. In S. Keuzenkamp (Red.), *Steeds Gewoner, Nooit Gewoon. Acceptatie van Homoseksualiteit in Nederland* (pp. 154-173). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Bergen, D. D., & van Lisdonk, J. (2010b). Psychisch welbevinden en zelfacceptatie van homojongeren. In S. Keuzenkamp (Red.), *Steeds Gewoner, Nooit Gewoon. Acceptatie van Homoseksualiteit in Nederland* (pp.174-203). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van den Akker, H., van der Ploeg, R., & Scheepers, P. (2013). Disapproval of homosexuality: Comparative research on individual and national determinants of disapproval of homosexuality in 20 European countries. *International Journal of Public Opinion Research*, 25, 64-86.
- Van Dorsselaer, S., Vermeulen-Smit, E., de Looze, M., de Roos, S., Verdurmen, J., ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2010). *HBSC 2009: Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Yang, A. S. (1997). Trends: Attitudes Toward Homosexuality. *The Public Opinion Quarterly*, 61, 477-507.

Summary

"I find it offensive if two boys are kissing each other." Attitudes towards lesbian, homosexual, and bisexual youth among Dutch pupils.

Recently, Dutch media and politics devoted much attention to lesbian, gay, and bisexual (LGB) issues at schools. Attitudes towards homosexuality are relatively negative among young people and many LGB adolescents suffer from stigmatization and associated health problems. Whereas in several studies factors associated with negative attitudes towards homosexuality among Dutch adults were examined, in only a few studies this was studied among Dutch youth. In the current study some light is shed on these factors by means of secondary data analyses of data from the study Health Behaviour in School-aged Children. Four clusters of possible correlates were examined: sociodemographics (gender, age, education, urbanity, ethnicity and religion), ethnic background of close friends, attitudes towards gender roles and migrants, and bullying behaviour. Results showed that boys, lower educated youth, young people of Christian or Islamic backgrounds and those who consider religion important hold more negative attitudes. Youths also have more negative attitudes towards homosexuality when they have less friends of ethnic diverse backgrounds, more conservative attitudes towards gender roles and migrants, and when they bully peers more often. Implications for policies and interventions are discussed.

Keywords: homonegativity, youth, attitudes, bullying behaviour, homosexuality

Trefwoorden: homonegativiteit, jongeren, attituden, pestgedrag, homoseksualiteit